

hatásköre van, de mert munkájuk objectuma, a gyermek kétfelé nem szakasztható, s a cél a gyermek egyéniségének harmónikus kifejtése, tehetségeinek kiművelése, a szülők munkájának összhangban kell állnia a tanítók működésével.

A szülőket fel kell világosítani arról, hogy korunk nagy hibája az, hogy a társadalom minden rétege *egyformán* akarja nevelni gyermekeit, s csak azt éri el, hogy *egyenruhás* nemzedéket nevel, míg az egyszerű, józan, igazi emberi erényekre vezető erkölcsök dolgában a legnagyobb eltérés és ijesztő fokozatok támadnak. Egyforma cipőt vesz a hordár, iparos, tisztviselő és tőkepénzes, s ez nemcsak a szegény sorsú szülőt teszi tönkre, hanem az az átka is megvan, hogy a tönkre ment jó módú szülő gyermeke nem tanulta meg a takarékoságot, önállóságot, a viszonyokhoz való alkalmazkodást, másrészt a legtöbbnek elégedetlenség, elkéseredés lesz osztályrésze a síríg, hacsak újra és és iszonyú küzdés és lemondás árán ki nem küzdi megint az új életet.

A második fejezet azt hangsúlyozza, hogy *fénypüvés* a nevelésben nem lehet. Pazarlás minden percz, a mit elmulasztunk akár azért, hogy a gyermeki lelket bizonyos erények befogadására még alkalmasnak nem tartjuk, akár azért, mert azt hisszük, hogy bizonyos irányban készen vagyunk.

Szó van még a szülői ház és iskola közti eltérésekről, a magára hagyott és agyon nevelt gyerekekről, a korai érettség okairól, a naivságról és hitről, mint a jellem alaptényezőiről, a gyakorlati életre való nevelésről és egyéb megszívlelendő dolgokról. BIHARI FERENCZ.

A Herbart-Ziller-Rein-féle didaktikai elmélet és gyakorlat.

Tanítók és tanítónövendékek számára. Ismerteti: *Krausz Sándor*, áll. tanítóképző-intézeti tanár. Ára 2 kor. Budapest, 1902. Lampel.

A Herbart-féle pedagógiára újabban nagyon rossz napok járnak az elméletben. Gúnyolják a napilapokban, támadják a folyóiratokban. Az idegeneknek már régóta teher a német filozofia e mostoha gyermeke — szerencséje, hogy nálunk és Ausztriában hivatalos gyámságban részesül, s a németek is szabadulni szeretnének tőle, de mert nem tudnak, hát toldozni kezdik — és apologiákat irnak védelmére.

Nagy baj az is, hogy a herbartisták teljesen maguknak foglalták le a tudományos pedagógia monopoliumát, s az ellenkező irányok még nem elég eredetiek, s részleteikben Herbart eszméitől függnek.

Erdemes volna ismertetni azt a széles mozgalmat, mely a német bölcséleti és neveléstani folyóiratokban és rőpiratokban Herbart rendszerének kitatarozása körül folyik, — de nekem vidéki elszigetelt-

ségem miatt erre módomban nincs, annyit azonban állíthatok, hogy a világ — az eszmék fejlődésének természete szerint — egy új, természetesebb és igazabb filozófiai alapon álló pedagógia után vágyakozik. De csak vágyakozik: a XX. század Herbartja talán még valamely más-nás családnál nevelősködik, vagy az egyetem padjait faragja.

Igy vagyunk mi is, kiknek egész iskolaügye Herbart gondolatain épült fel s tán egy nemzetnél sincs oly gyengén képviselve a nemzeti hagyomány a tanításban és nevelésben, mint éppen nálunk. Mi ifjainkat úgy tanítjuk, mint akár a német Schulmeister a maga germán növendékeit.

Ezen a hiányon nem segített az sem, hogy ezredéves fennállásunk ünnepét ülven, országszerte értékes monografiák ismertették az egyes iskolák multját; nem pedig azért, mert még e monografiák nincsenek feldolgozva.

Egy magyar pedagógiai elmélet megalkotásához magyar bölcseltek, magyar oktatásügy megteremtésére a magyar oktatásügy nemzeti elemeinek felkutatása szükséges első sorban.

Noha szerintem ez volna első és legfontosabb teendő a magyar pedagógia érdekében, nem tartom hiábavalónak azt a munkát sem, melyet a Herbart-féle pedagógia ismertetése körül végez valaki.

A czímben említett könyvben Herbart és Ziller gondolatai *Rein Vilmos* feldolgozásában jelennek meg. Reinnak nincsenek eredeti gondolatai, mint például *Waitz*nak* vagy *Willmann*nak, kik mindketten tudományosabbak, önállóbbak és radikálisabbak, mint ő. Reinnak érdeme a jeni szeminárium, s az, hogy Herbart eszméit a népiskolai oktatásügy minden mozzanatában érvényre juttatta.

Krausz Sándor munkája nagyon sikerült összefoglalása *Rein* előtünk ismert könyveinek és cikkeinek s nem annyira az elméleti, mint inkább gyakorlati oldaláról mutatja be *Rein* működésének irányát. Krausz csak ismertet, mindenütt tartózkodik attól, hogy bírálatot mondjon. A könyv felét az elméleti rész foglalja el, a másik felében pedig minta-leczkéket közöl módszertani megjegyzésekkel a népiskola minden tantárgyára.

Rein felfogása szerint a népiskolának kell annak a széles, biztos alapnak lennie, melyen az egész oktatásügy felépül. Megkivánja, hogy a népiskolai oktatás 8 évig tartson, s ehhez még egy 2 éves továbbképző tanfolyam csatlakozzék; bangsúlyozza, hogy az első 5 évfolyam mindenkire nézve kötelező legyen osztály- és hivatáskülönbségre való tekintet nélkül.

Az iskolai közigazgatásnál megállapítja, hogy az iskolához leg

* Pedagógiáját most ismerteti e sorok írója a *Kath. Pedagógiában*.

több joga a családnak van, aztán az egyháznak, míg az államnak joga csak közvetett; övé a főfelügyeleti jog. Az iskolák nyilvánosak és *felkeresetiek* legyenek.

Reinnál is, mint Herbartnál a módszerben a lélektani mozzanatok figyelembe vétele, feltétlen érvényesítése a fődolog. A módszer alapvonásai általános, tárgyi természetűek, de alkalmazásuk személyiség szerinti.

A nevelés-oktatás legfőbb célját Rein épügy, mint Herbart az *erkölcsiségben* látja, a mely cél az absolut ethika szolgálatja. Itt megjegyezzük, hogy bármily igaz legyen is az az állítás, hogy a nevelés céljának meg kell egyeznie az ember egyetemes céljával, de mégis a tudomány filozófiai felfogása megköveteli, hogy a pedagógiának más célja legyen, mint az ethikának, mert ettől függ épen a pedagógiának önállósága.

Roppant nagy tévedésben vannak azok, kik azt hiszik, hogy Herbart óta a pedagógia külön tudomány lett. Herbartnál a pedagógia az erkölcstannak és lélektannak alkalmazása.

Zillen-Rein munkáiban legjobban kidolgozott rész a tanítás eszközeiről szóló fejezet s ebben a tanterv elmélete, a gyermek lelki fejlődésének fokozatai, a kulturtörténeti fokozatok, a concentratio elmélete, s a tanítási eljárásnak elmélete, a formalis fokozatok.

Ezeknek ismertetése, s a könyv második részében e szabályok szemmeltartásával készült példák nagy segítségére lehetnek a készülő s már tanítással foglalatoskodó pedagógusoknak.

Kivánatos volna, hogy mennél több ily becsületesen készült munka látna napvilágot.

BIHARI FERENCZ.

VEGYESEK.

— A kereskedelmi iskolai tanáregyesület közgyűlése. Az idén szokatlan időben, szept. 28-án tartotta az egyesület közgyűlését, a minek oka Névy László elnöknek közbejött elhunytja volt. Meghívás folytán Veszprémben volt a közgyűlés, a hol a megye és a város vezetősége s a helybeli iskolák tanártestületei működtek közre a rendezésben. *Vlassics* miniszter *Fenyvessy Ferencz dr.* főispánt bizta meg képviseltesével. Résztvett a közgyűlésen a keresk. iskolák főigazgatója *Schack Béla dr.* is. Az elnöki tisztet *Péter János* és *Orbán Ferencz* alelnökök töltötték be; a megnyitó beszédet Péter János mondta. Az egész közgyűlés inkább a diszülések jellemével bírt; a megnyitó beszéd, emlékbeszéd, egy fölolvadás, jelentések és választások töltötték be; vitatkozás és határozat nem volt. De az elhangzott beszédekből